

Na temelju članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 77. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 12. svibnja 2010. godine, i na 47. sjednici Doma naroda, održanoj 24. lipnja 2010. godine, usvojila je

ZAKON

O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O FINANCIRANJU POLITIČKIH PARTIJA

Članak 1.

U Zakonu o financiranju političkih partija ("Službeni glasnik BiH", br. 22/00 i 102/09) u članku 2. stavak 2. briše se.

Članak 2.

U članku 3. u stavku 1. iza riječi "sredstva" dodaje se riječ "samo".

U točki d) iza riječi "zakonima" na kraju teksta dodaju se riječi: "kao i iz Brčko Distrikta BiH;"

U točki e) riječ "prihoda" briše se.

Članak 3.

U članku 5. stavak 1. mijenja se i glasi:

"1. Ukupan iznos svih priloga jedne fizičke osobe u jednoj kalendarskoj godini ne smije premašiti osam prosječnih neto plaća, a ukupan iznos svih priloga jedne pravne osobe u jednoj kalendarskoj godini ne smije premašiti 15 prosječnih neto plaća. Pod pojmom prosječne neto plaće podrazumijeva se prosječna neto plaća iz protekle godine, prema službenim podacima Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine."

Dosadašnji st. 2. i 3. brišu se.

Članak 4.

U članku 6. dodaje novi stavak 1. koji glasi:

"1. Politička stranka dužna je voditi evidenciju o svim priložima fizičkih i pravnih osoba, te izdati potvrdu fizičkoj i pravnoj osobi od koje je primila prilog."

U dosadašnjem stavku 1. koji postaje stavak 2., iza broja "4." i broja "11." dodaju se riječi: "ovoga Zakona."

Članak 5.

U članku 7. u nazivu članka riječi: "dati članovima" zamjenjuju se riječju "članova".

U istome članku iza broja "6." dodaju se riječi: "ovoga Zakona".

Članak 6.

U članku 8. iza riječi: "kantonalni organi" dodaju se riječi: "tijela Brčko Distrikta BiH,", iza riječi: "humanitarne organizacije" dodaju se riječi: "anonimni donatori", riječi: "poduzeća koja su po samoj svojoj djelatnosti isključivo neprofitna" se brišu, riječi: "privredna udruženja" zamjenjuju se riječima: "pravne osobe,", iza riječi "javni" dodaje se riječ "kapital".

Članak 7.

U članku 12. riječi: "Izborna komisija Bosne i Hercegovine" zamjenjuju se riječima: "Središnje izborno povjerenstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Središnje izborno povjerenstvo BiH)" u odgovarajućem padežu.

U stavku 1. riječ "Svaka" se briše, riječ "imenuje" zamjenjuje se riječima: "obvezna je imenovati", riječi: "podnošenje izvješća i vođenje knjiga" zamjenjuju se riječima: "vođenje poslovnih knjiga političkih stranaka, podnošenje finansijskih izvješća".

U stavku 2. riječi: "tri (3) dana" zamjenjuju se riječima: "15 dana" i iza riječi: "obavijestiti" dodaju se riječi: "Središnje izborno povjerenstvo BiH".

Članak 8.

U članku 13. riječi: "Izborna komisija Bosne i Hercegovine" zamjenjuju se riječima: "Središnje izborno povjerenstvo BiH" u odgovarajućem padežu.

U stavku 2. riječ "ovim" briše se.

U stavku 3. riječi: "ove odredbe dobrovoljno postupi prema tim odredbama" zamjenjuju se riječima: "odredbe ovoga Zakona, dobrovoljno otkloni uočene nedostatke, ako su oni otklonjivi."

Članak 9.

U članku 14. riječi: "Izborna komisija Bosne i Hercegovine" zamjenjuju se riječima: "Središnje izborno povjerenstvo BiH " u odgovarajućem padežu.

U stavku 1. riječi: "financijskog poslovanja" zamjenjuju se riječima: "financiranja političkih stranaka (u daljnjem tekstu: Služba za reviziju)" i iza riječi: "stranke" dodaju se riječi: "i obavlja reviziju financiranja političkih stranaka u skladu s ovim Zakonom".

U stavku 2. iza riječi "Distrikt" dodaju se riječi: "Bosne i Hercegovine".

Članak 10.

U nazivu članka 15. i u istome članku riječi: "Izborna komisija" zamjenjuju se riječima: "Središnjeg izbornog povjerenstva BiH" u odgovarajućem padežu.

U stavku 1. prva rečenica: "Svaka nepravilnost koju utvrdi služba za reviziju financijskog poslovanja dostavlja Izornoj komisiji Bosne i Hercegovine" mijenja se i glasi: "O svim nepravilnostima i kršenjima određaba ovoga Zakona, Služba za reviziju izvješćuje Središnje izorno povjerenstvo BiH."

Članak 11.

članak 18. briše se.

Članak 12.

članak 19. briše se.

Članak 13.

U članku 20. u stavku 1. riječi: "Političke stranke su obvezne da, najkasnije u roku od tri (3) mjeseca nakon stupanja na snagu ovoga Zakona, službi za reviziju financijskog poslovanja dostave" zamjenjuju se riječima: "Politička stranka obvezna je, najkasnije u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona, Službi za reviziju dostaviti".

Iza stavka 1. dodaje se novi stavak 2., koji glasi:

"2. U slučaju bilo kakve promjene u imovini, političke stranke dužne su u roku od 15 dana obavijestiti Središnje izorno povjerenstvo BiH o toj promjeni".

Članak 14.

članak 21. briše se.

Članak 15.

Iza članka 21., koji je ovim izmjenama brisan, dodaje se novi članak 21.a. koji glasi:

"Članak 21.a.

Ovlašćuju se ustavnopravna povjerenstva obaju domova Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine da u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona utvrde pročišćeni tekst Zakona o financiranju političkih partija."

Članak 16.
(Objava i stupanje na snagu)

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH", a objavljuje se i u "Službenim novinama Federacije BiH", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko Distrikta BiH".

PSBiH broj 531/10
24. lipnja 2010. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH
Niko Lozančić, v r.

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH
Sulejman Tihić, v r.

Na temelju članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 63. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 4. studenog 2009. godine, i na 39. sjednici Doma naroda, održanoj 15. prosinca 2009. godine, usvojila je

ZAKON

O IZMJENI ZAKONA O FINANCIRANJU POLITIČKIH PARTIJA

Članak 1.

U Zakonu o financiranju političkih partija ("Službeni glasnik BiH", broj 22/00) članak 10. stavak 1. mijenja se i glasi:

"1. Financiranje parlamentarnih skupina zastupljenih u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine raspoređuje se na način da se 30% sredstava jednako raspoređuje svim parlamentarnim skupinama, 60% od ukupnog iznosa raspoređuje se srazmjerno broju zastupničkih mjesta koje svaka parlamentarna skupina ima u trenutku raspodjele, dok 10% od ukupnog iznosa raspoređuje se parlamentarnim skupinama srazmjerno broju zastupničkih mjesta koje pripadaju manje zastupljenom spolu. Središnje izborno povjerenstvo utvrđuje koji je spol podzastupljen prema službenim izbornim rezultatima."

Članak 2.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH", a objavljuje se i u službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

PSBiH, broj 458/09
15. prosinca 2009. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH
Dr. Milorad Živković, v. r.

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH
Sulejman Tihić, v. r.

Na temelju Članka IV. 4. e) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na sjednici Zastupničkoga doma, koja je održana 27. srpnja 2000. godine, i na sjednici Doma naroda, koja je održana 31. srpnja 2000., usvojila je

ZAKON O FINANCIRANJU POLITIČKIH STRANAKA

Članak 1.

Cilj zakona

Ovim se zakonom uređuju način i uvjeti pod kojima političke stranke i članovi političkih stranaka koji djeluju u njihovo ime osiguravaju sredstva za rad.

Članak 2.

Definicija političkih stranaka

1. Političkim strankama u smislu ovog zakona smatraju se organizacije u koje se građani slobodno i dragovoljno organiziraju te se u skladu sa zakonom registriraju kod mjerodavnog suda u bilo kojem Entitetu, u svrhu ispoljavanja političkih aktivnosti i ostvarivanja političkih ciljeva.
2. Da bi sudjelovala na izborima, politička stranka mora podnijeti prijavu za evidentiranje Izbornom povjerenstvu Bosne i Hercegovine pod istim imenom pod kojim je registrirana kod mjerodavnoga suda.

Članak 3.

Izvori financiranja

1. Politička stranka može osigurati sredstva iz:
 - a) članarina;
 - b) doprinosa pravnih i fizičkih osoba;
 - c) prihoda od imovine koja je u vlasništvu političke stranke;
 - d) proračuna BiH za financiranje parlamentarnih skupina u skladu sa Člankom 10. ovoga zakona, kao i iz entitetskih proračuna i svih njihovih nižih jedinica sukladno entiteskim zakonima;
 - e) dobiti od prihoda poduzeća koja su u vlasništvu političke stranke.

2. Poduzeće iz stavka 1. e). ovoga članka može se baviti samo djelatnosti koja je u svezi s kulturom ili izdavačkom djelatnosti.
3. Članarina iz stavka 1. a) ovog članka je samo redovan iznos koji član plaća prema odredbama statuta političke stranke. Doprinosi su uplate koje su veće od iznosa navedene članarine.
4. Godišnji prihod stranke iz stavka 1. c) i e) ovog članka ne smije preći 20% iznosa sveukupnoga godišnjeg prihoda stranke. U roku od 30 dana nakon podnošenja financijskog izvješća u skladu sa člankom 11., prihod koji prelazi navedenih 20% stranka daje u dobrotvorne svrhe jednoj ili više organizacija koje se bave dobrotvornim radom.

Članak 4.

Doprinosi

1. Pravne i fizičke osobe mogu dati priloge političkim strankama ili članovima stranaka koji djeluju u njihovo ime. U smislu ovoga zakona, doprinos političkoj stranci ili članovima stranke koji djeluju u njezino ime podrazumijeva i darove dane stranci ili članu stranke koji djeluje u njezino ime, besplatne usluge ili pružanje usluge političkoj stranci ili članovima stranke koji djeluju u njezino ime pod uvjetima kojima se ta stranka stavlja u povlašten položaj u odnosu na druge.
2. Pravna ili fizička osoba koja političkoj stranci pruža uslugu ili prodava proizvod mora stranci ispostaviti račun, bez obzira na to tko snosi plaćanje usluge ili proizvoda, odnosno, bez obzira na to je li usluga pružena ili proizvod dan bez naplate.

Članak 5.

Limit na visinu priloga

1. Sveukupan iznos jednokratnog doprinosa iz stavka 1. članka 4. ne smije biti veći od osam prosječnih plaća prema službenim podacima Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine u jednoj kalendarskoj godini i ne smije se dodjeljivati više od jednom godišnje.
2. Proračunska izdvajanja za političke organizacije mladeži ne podliježu ograničenju iznosa doprinosa koji se regulira ovim člankom.
3. Proračunska se izdvajanja za političke organizacije mladeži prikazuju na obrascima na kojima politička stranka predočava svoje financijsko stanje odvojeno od drugih prihoda stranke.

Članak 6.

Obveza prijavljivanja doprinosa

Ako je sveukupan iznos doprinosa jedne osobe iz stavka 1. članka 4. veći od 100 KM, ta uplata se mora unijeti u finansijsko izvješće u skladu sa člankom 11.

Članak 7.

Doprinosi dati članovima političke stranke

U slučaju da prilog političkoj stranci daje njezin član ili skupina članova, taj se doprinos predočava na isti način kao i doprinos iz članka 6.

Članak 8.

Zabranjeni doprinosi

1. Državna, entitetska i kantonalna tijela, tijela općinskih i mjesnih zajednica, javne institucije, javna poduzeća, humanitarne organizacije, poduzeća koja su u svojoj djelatnosti isključivo neprofitna, vjerske zajednice, kao i privredne udruge u kojima uloženi javni iznosi najmanje 25% ne mogu financirati političke stranke.
2. Privatna poduzeća koja obavljaju javne usluge na temelju ugovora s vladom ne mogu finansijski pomagati političke stranke.

Članak 9.

Zabranjene djelatnosti

1. Zabranjeno je vršiti bilo kakvu političku prisilu na pravne i fizičke osobe u svezi s doprinosima za političke stranke.
2. Zabranjeno je obećavati povlastice i osobne koristi bilo koje vrsti donatorima političkih stranaka.

Članak 10.

Izdvajanja iz državnog proračuna

1. Financiranje parlamentarnih skupina zastupljenih u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine raspoređuje se tako da se 30% sredstava raspoređuje jednako svim parlamentarnim skupinama, dok se 70% od

sveukupnog iznosa raspoređuje srazmjerno broju zastupničkih mjesta koja svaka parlamentarna skupina ima u trenutku raspodjele.

2. Raspodjela sredstava bit će potanko regulirana Poslovníkom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Članak 11.

Obveza podnošenja financijskog izvješća

1. Političke stranke vode evidenciju o svojim prihodima i rashodima. Politička je stranka obvezna da Izbornom povjerenstvu Bosne i Hercegovine podnese financijsko izvješće za svaku kalendarsku godinu (računovodstvenu godinu).
2. Politička stranka podnosi posebno financijsko izvješće za razdoblje izborne propagande na način koji je utvrđen Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.
3. Do 31.03. iduće godine političke stranke podnose financijsko izvješće u obliku koji odobri Izorno povjerenstvo Bosne i Hercegovine. To izvješće sadrži podatke koji su utvrđeni Izbornim zakonom. Izorno povjerenstvo Bosne i Hercegovine donosi propise za provedbu odredaba kojima se bliže utvrđuju sadržaj, oblik, način i druge pojedinosti izvještavanja.
4. Sve osobe koje su obvezne podnijeti izvješće moraju podnijeti i dodatna izvješća koja Izorno povjerenstvo Bosne i Hercegovine zahtijeva.
5. Izorno je povjerenstvo Bosne i Hercegovine u potpunosti ovlašteno da provodi i izvršava odredbe ovoga članka na način kako je to predviđeno Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.

Članak 12.

Imenovanje ovlaštene osobe unutar političke stranke

1. Svaka politička stranka imenuje ovlaštenu osobu, koja je odgovorna za podnošenje izvješća i vođenje knjiga i koja je ovlaštena da kontaktira s Izbornim povjerenstvom Bosne i Hercegovine.
2. Podnositelji izvješća obavještavaju Izorno povjerenstvo Bosne i Hercegovine o imenovanju ovlaštene osobe iz stavka 1. ovog članka u roku od tri (3) dana od njezina imenovanja i u slučaju bilo koje promjene statusa te osobe, obvezni su u roku od tri (3) dana obavijestiti o toj promjeni.
3. Ovlaštena osoba potpisuje sva izvješća i odgovorna je za vođenje evidencije u svezi s izvješćima, a na zahtjev Izbornoga povjerenstva Bosne i Hercegovine, ovlaštena osoba mora dostaviti izvješća na uvid.

Političke stranke čuvaju sva svoja finansijska izvješća najmanje šest (6) godina nakon podnošenja.

4. Izorno povjerenstvo Bosne i Hercegovine sva izvješća stavlja na raspolaganje javnosti i poduzima odgovarajuće mjere kako bi se osiguralo da svi građani imaju pristup informacijama koje su sadržane u izvješćima.

Članak 13.

Ovlaštenja Izbornoga povjerenstva Bosne i Hercegovine

1. Izorno je povjerenstvo Bosne i Hercegovine ovlašteno da ispita slučajeve u kojima nije postupljeno sukladno odredbama ovog zakona, i može određenim osobama narediti da odgovore na pitanja u pisanom obliku kako bi se osigurali dokumentirani i drugi dokazi, te pribavile izjave svjedoka u svezi s istragom koju je eventualno pokrenulo Izorno povjerenstvo Bosne i Hercegovine. Izorno povjerenstvo Bosne i Hercegovine može započeti istragu ili poduzeti odgovarajuće mjere samostalno ili po uloženom prigovoru.
2. Izorno je povjerenstvo Bosne i Hercegovine ovlašteno za provedbu odredaba ovog zakona i mjerodavno da odluči jesu li politička stranka ili druge osobe prekršile odredbe ovog zakona, kao i da izrekne kazne bilo kojoj političkoj stranci zbog nepridržavanja navedenih odredaba ili da poduzme odgovarajuće administrativne mjere u okviru svoje opće nadležnosti, u skladu s ovim zakonom.
3. Prije izricanja kazne ili poduzimanja administrativne mjere, Izorno će povjerenstvo Bosne i Hercegovine nastojati da postigne da politička stranka za koju je utvrđeno da je prekršila ove odredbe dragovoljno postupi prema tim odredbama.

Članak 14.

Finansijska kontrola političkih stranaka

1. Izorno povjerenstvo Bosne i Hercegovine uspostavlja službu za reviziju finansijskog poslovanja, koja pregleda i kontrolira finansijska izvješća koja podnesu političke stranke.
2. Revizija finansijskih izvješća političke stranke uključuje izvješća iz državnog i entitetskog sjedišta (uključujući i Brčko Distrikt) i najmanje dva regionalna ureda koja izabere služba za reviziju finansijskog poslovanja.
3. Ako nakon podnošenja stranci završnoga pismenog izvješća o reviziji nema prigovora, revizor službeno potvrđuje nalaze revizije. Ovom se

potvrdom dokazuje da je stanje finansijskog poslovanja, nakon pravilno obavljene revizije i na temelju knjiga i dokumenata političke stranke i informacija i dokaza što su ih dostavili izvršni odbori, u skladu s odredbama ovog zakona. Ako su uloženi prigovori, revizor mora odbiti da službeno potvrdi reviziju ili je mora izmijeniti u skladu s prigovorom. U potvrdi koju daje revizor moraju se navesti imena regionalnih ureda u kojima je revizija izvršena.

4. Potvrda revizora mora se priložiti uz finansijsko izvješće koje se dostavlja i objavljuje u «Službenom glasniku BiH».
5. Izborni će povjerenstvo Bosne i Hercegovine osnovati službu za reviziju finansijskoga poslovanja vodeći računa o profesionalnoj osposobljenosti revizora. Izborni će povjerenstvo imati obvezu da zapošljava i smjenjuje djelatnike u službi za reviziju finansijskoga poslovanja.
6. U smislu prethodnoga stavka, osoba koja je imenovana za revizora ne smije biti članom izvršnog odbora, članom glavnog odbora stranke, imenovana za knjigovođu ili zaposlena u stranci čije je poslovanje predmetom revizije, odnosno u nekom od regionalnih ureda te stranke, odnosno osoba koja je bila u navedenom svojstvu u razdoblju od tri godine prije navedenoga imenovanja.
7. Ako služba za reviziju finansijskoga poslovanja smatra da se treba obaviti detaljniji finansijski pregled kako bi se osiguralo da knjigovodstveno izvješće bude valjano, službi za reviziju omogućava se pristup prostorijama stranke. Ako se pristup prostorijama stranke uskrati, smatra se da navedena stranka nije dostavila finansijsko izvješće i Izborni povjerenstvo joj uskraćuje pravo kandidiranja na idućim izborima.

Članak 15.

Uloga Izbornoga povjerenstva

1. Svaka se nepravilnost koju utvrdi služba za reviziju finansijskoga poslovanja dostavlja Izbornom povjerenstvu Bosne i Hercegovine. Ako politička stranka ne postupi sukladno odredbama ovog zakona, Izborni povjerenstvo ovlašteno da izrekne novčanu kaznu u skladu s Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.
2. Ako je politička stranka dobila sredstva u iznosu koji premašuje najveći utvrđen godišnji prihod iz članka 3. d) ili premašuje najveći utvrđen iznos doprinosa iz članka 5. ili na način koji je zabranjen člankom 8., Izborni povjerenstvo političkoj stranci izriče novčanu kaznu čiji iznos ne prelazi trostruki iznos sume koja je dobivena na nezakonit način. Ovim

člankom se ovakva kazna odobrava i izriče čak i ako sveukupan iznos novčane kazne prekoračuje deset tisuća konvertibilnih maraka (10.000 KM).

Članak 16.

Uloga Apelacijskoga vijeća

Apelacijsko (prizivno) vijeće je mjerodavno da razmotri žalbe na odluke Izbornoga povjerenstva Bosne i Hercegovine. Apelacijsko je vijeće ovlašteno da izrekne novčane kazne u skladu s Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.

Članak 17.

Obveza podnošenja izvješća Parlamentu

Izorno je povjerenstvo Bosne i Hercegovine obvezno svake godine podnijeti izvješće o pregledanom stanju financijskoga poslovanja Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine. Izvješće se dijeli kao skupštinski tiskani materijal.

Članak 18.

Raspodjela sredstava od novčanih kazna

1. Sva sredstva što se dobiju od novčanih kazna koje izrekne Izorno povjerenstvo ili Apelacijsko vijeće, kao i od nezakonito prikupljenih doprinosa raspodjeljuju se na sljedeći način:
 - a) 70% iznosa dodjeljuje se na proračunsko financiranje parlamentarnih skupina, kako je predviđeno u članku 10;
 - b) 30% iznosa dodjeljuje se za financiranje Izbornoga povjerenstva Bosne i Hercegovine, Službe za reviziju financijskog poslovanja i Apelacijskoga vijeća.

Članak 19.

Prijelazne odredbe

Dok postoji služba za finansijsko poslovanje (ZPP), političke stranke u svoje izvješće o poslovanju iz članka 10. unose i popis svih godišnjih finansijskih transakcija koje su izvršene putem službe za finansijsko poslovanje.

Članak 20.

Političke su stranke obvezne da, najkasnije u roku od tri (3) mjeseca nakon stupanja na snagu ovog zakona, službi za reviziju finansijskoga poslovanja dostave podatke o svojoj imovini, i to razvrstane prema iznosu, vrsti i podrijetlu te imovine.

Članak 21.

1. Dok se ne uspostavi stalno Izorno povjerenstvo prema članku V. Aneksa 3. Općega okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, Privremeno izorno povjerenstvo može preuzeti sve ili samo dio ovlasti i poslova koji se ovim zakonom dodjeljuje Izbornom povjerenstvu Bosne i Hercegovine.
2. Žalbe na odluke Privremenoga izbornoga povjerenstva mogu se uložiti Izbornom potpovjerenstvu za žalbe na temelju članka 16. ovog zakona i Pravilnika o radu Izbornoga potpovjerenstva za žalbe. Ovlasti koje su u ovom stavku dane Izbornom potpovjerenstvu zadržat će se dok odgovarajuća institucija Bosne i Hercegovine ne preuzme tu nadležnost.

Članak 22.

Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u «Službenom glasniku BiH», a objavit će se i u službenim glasilima entiteta.

PS BiH broj 49/00
31.srpnja 2000. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH

Drago Ljubičić, sr.

Predsjedatelj
Zastupničkoga doma
Parlamentarne skupštine BiH

mr. Pero Skopljak, sr.